

Чудло-Чудле-Чудель

**Там якийсь
поміщик фон Барон
і теж поміщик
Чудлер Ароль
Лушили три шкури
із древлян,
Експлуатуючи
селян-чудлян.**

Що не кажіть, а якась дивна назва цього населеного пункту. Якщо заглибитися в семантику староруської мови, з'ясується, що слово "чудло" означало "чадо"— дитя, нащадок послідовник, прихильник. Є у Володимирецькому районі на Рівненщині село Чудля, відоме з 1855 року. За народними оповіданнями, село заснували вихідці із села Чуделя Сарненського району. Так що форма Чудля розвинулась із Чудель внаслідок видозміни першої назви.

Село Чудель, що розкинулося на правому березі річки Случ, відоме з 1577 року і належало до Вирівської волості. Церква в ім'я Успення Пресвятої Богородиці побудована на кошти парафіян. Дерев'яна з такою ж дзвіницею, на кам'яному фундаменті. Мала чотири благодатних ікони, понад 52 десятини землі, лісовий "острів" з шістьма бортями (дупла дерев, заселені бджолами, або колоди, розвішані на деревах).

Значна частина земель (у тому числі 32 десятини орної і 20 десятин сінокоосу) розташована на шести окремих ділянках на відстані від церкви 13 і менше версту*заросла лісом, придатним лише на дрова і дрібні будівлі.

Парафії здавна надано право вільного без міри і черги помолу хліба в місцевих млинах, а також вільній рубці поміщицького лісу на опалення і будівництво. Але завелись поміщики, які це право ліквідовують, хоча про це заведено справу на поміщика Ароля Чудлера.

Як видно з архівних документів, у березні 1866 року якою вона була, коли навіть у храмі, що завжди за традицією споруджується на найвищій точці села (щоб його звідусіль було видно), потерпіли від води церковні документи. Ще й зараз по домівках на правому березі Случа екскаватори викопують докази таких весняних повеней: цілі стовбури дубів, в яких не тільки цілі дрібні гілляки, а й майже вся коренева система. Скориставшись цими обставинами, один з поміщиків, єврей Ароль Чудлер здійснив спробу привласнення частини церковної землі, що підтверджує судова справа з цього інциденту.

При церкві діяло церковнопарафіяльне братство, що складу якого входило 12 чоловіків і 12 жінок. Основним його обов'язком було забезпечення церкви свічками. У селі було приміщення для хлопчиків) навчалися в сусідньому селі Кам'яному в народному однокласному училищі. Було також два млини - водяний та вітряний. Село нараховувало 146 дворів,

в яких проживали 1127 душ парафіян і сім сімей євреїв. Священиком був Олександр Васильович Блонський (з 1842 року).

Крупними землевласниками, які панували в селі і жорстоко експлуатували селян, були Барон і єврей Ароль Чудлер. їм належали два млини, оточуючий ліс, велика кількість орної землі, сінокосу, пасовищ.

Подібних назв типу Чудель є багато в Україні. Наприклад, є село Чудви Костопільського району, Чудниця - Гощанського, Чучево - Володимирецького, урочища Чуднець, Чудне, населений пункт Чудний - Здолбунівського району. Є село Чуднів на Волині, населені пункти Чудин - Житомирської, Чудниці- - Вінницької, Чуднівка - Полтавської областей.

В. Леснічук